

fr. *lassière*, fr. dial. *lassie*, *laissi*, com a nom de sostres entreteixits; ib. 180a1 (i també *laceure* des del S. XIII), sinó gascó ant. *lassiera* 'xarxa' (S. XIII), bearn. *lassèrre* «lacet pour prendre du gibier», fr. antiq. i dial. *lassire*, *lachie*, *lassier* (en part des del S. XIV). A l'article **LLAÇ** hem vist també antics representants del derivat **LAQ(U)EARIA** > mossàrab *laçaira*, *Lacera* en el domini català, amb documentació en la nostra toponímia i els nostres cartularis, des de l'època comtal.

Crec, doncs, que en realitat el que es produí fou un encreuament de **NASTILA** amb aquest quasi-sinònim **LAQUEARIA**, tant a França com a Cat., mot que en romànic antic pogué tenir encara altres accs. dins de la idea general de 'llaç', 'lligam'. Gens estrany, doncs, que des de tan antic sorgís la combinació germano-romànica **lasdnaira*, tant en el Nord com en el Migjorn.

DERIV.: *Llanderada*; *llanderejar*; *llanderina*, veg. supra. No em pronuncio resoltament sobre si ve d'aquí el cat. ant. **lander* (en part en grafia *lender*) 'peça de vestir: sobrevesta amb mànigues' que Puiggarí (*Est. de Indument. Esp.*) i Faraudo (*Misc. Fabra*, p. 160) documenten en un inventari de 1400-1410, en els *Furs* de València etc.: es tractava d'una peça luxosa de nobles i d'homes d'armes, de vegades feta amb material preciós (*lander de drap d'aur*), però no sabem si sempre: bé pogué ser, doncs, un mot del mateix origen que *llandera*, que en lloc de declinar cap a menesters modestos aquí hagués restat dins l'àrea de la indumentària germànica: morfològicament, tant pogué ser haplogogia de *lander-er*, com derivat directe de ***NASTILO** + **ARIU** amb l'explicada contaminació i metàtesi. *AlcM*, s. v. *lleuder* recull tres casos de la grafia *lauder* o *leuder* en docs. de 1420-41: o la lligç amb *u* ha de ser errada de lectura per *n*, o viceversa, però això últim sembla més difícil perquè així encara s'hi veuen menys perspectives d'explicació etimològica.

De *lander*, peça de vestir, sembla que hi hagué una variant amb terminació diferent: «un *lendell* --- de osteda blave, forrat de tela *blancha*», doc. de Barcelona de 1432 (*BABL* x, 278). Mentre no se'n trobí més confirmació, tant en l'aspecte semàntic com pel que fa a la bona lectura de la terminació *-ell* i la freqüència de tal variant, fóra prematur pronunciar-se sobre el per què d'aqueixa terminació («canvi de sufix»? **LASTIN-ALE** amb **-ALE** > *-el* mossàrab? etc.).

¹ 'Corretja de couro que serveix al sabater per subjectar el calçat', mall. *donar estirapeu* «pegar corretjades, tupar». — ² Si la variant *nàstur* és evolució normal de la forma gòtica ***NASTILO** (llatinitzada *nástulo*), la variant *nàsture* potser s'explica per fets morfològics romanesos, i també podria resultar d'una adaptació llatina influïda per quasi-sinònims com *restis*, *vitis* etc. En tot cas sembla que cal rebutjar la idea que el mot romanès pogués ser una importació de l'it. *nastro*, per vies que haurien hagut de ser ben anòmales i quasi subterrànies.

Llanderia, *llanderol*, *llanderola*, V. *llauna* *Llanera*, potser de **LANDA** (més que les explicacions absurdes, que rebutja, i la de **LANA** que admet *AlcM*, amb

poca justificació semàntica) *Llaneria*, *llanerol*, *llanta*, V. *llana* *Llanjara*, *llanjarnada*, V. *llejre* (i *enllejrenar*, amb contaminació de *llàntia* 'taca d'oli') + *Llangà(nt)*, V. *Llamàntol*

LLANGARDAIX, abans *llagardaix*, encara usat a gran part del territori, tret d'un anterior **llagart* paral·lel al cast. i port. *lagarto*, tots plegats provinents d'una variant ***LACARTUS** del ll. clàssic **LACERTUS** id.: probablement es tracta d'una antiga variant dialectal d'aquest mot llatí d'etimologia obscura; pel que fa a la terminació de *llagardaix*, sembla deguda a encreuament amb el nom *sarvatxo* (amb variant *sarvaixos*, *sarvaix*) que aquest rèptil porta a gran part dels nostres parlars del Migjorn i del País Valencià, el qual sembla ser un mot mossàrab descendent del gr. *σαυράκιον* (diminutiu de *σαῦρος* 'llangardaix') pronunciat *sauràki* pels bizantins que ocuparen aquella terra. □ 1.ª doc.: *langardaix*, S. XIV; *llagardaix*, 1575; *jardaxo*, 1466.

²⁰ «Respòs lo ca: --- molt és l'hom desconexent, car yo l'am molt --- e vaig-li a caça sovint e --- ensumant per les cavarroques, piquen-me serps e *langardaxos* e molta altra aferam --- e quan só vell e no puy treballar --- gita-m de casa ---», Eiximenis (*Terç*, cap. 498, *NCL* VI, 127.27); *languardax* com a rim de *bastax*, *carcax*, *borrax*, *bax* etc. figura en Jacme Marc (lin. 1582): «--- les cohes e mànegues de dones --- ací ha-n'i nenguna que-s meta en la cara affayts? e muda o pelador, o la cara del diabl', e com se leven aquella muda, ab tanta dolor, e han aygua de serps e de *languardaxos*! Oh gran peccat <fan> les que fan estes vanitats, per complaure als hòmens ---!», StVicentF (*Quar.*, 132.122). També del S. XIV és el *Tresor de Pobres* d'on cita el *DAG*. «contra impetigin [herpes] que-s fa en la cara, coet ['coeu, imp. de *coure*, COQ(U)ITE'] un *largandax* viu, vert e blanc»: on ja hi hauria la forma metatètica, però no sé si no és err. tip. (car ho és en els índexs del *JMarc*, i *AlcM* cita *langardax* d'un altre passatge del *Tresor* i d'una altra obra del S. XIV); «*langardaix*: stellio», JnEsteve (*LiEleg.*, i-5-d); «*cameleona*, animal com *langardaix*», Busa-N. (B-II-2.48) «sengartana, spècia de *languardax*: lacerta», Busa-N. E-VIII-1.54.

Hi ha una variant *llagardaix*, més originària, de la qual, però, no tenim doc. fins a 1575, en el *TbPu*. ⁴³ d'OPou: «lluert o llagarto o *llagardax*: lacertus». ¹ Però és la forma que devia ser familiar a Verdaguer, car a l'original de l'*Atl.* de 1877 havia posat «Los dracs y *llagardaixos* y serps esgarriñoses, / que en l'albeca de l'arbre caigut tenian cau»; si bé canvià el vers en les

⁵⁰ eds., i en aquestes el mot ja no figura. Fins avui aquesta forma s'usa encara en molts parlars conservadors dins el Princ.: en el Maresme oriental (*Cap dels lègardáixus*, turó veí de StPol de Mar, 1927), a Cadaqués, en el Priorat i Rib. d'Ebre (La Motera de Montsant, La Fatarella; *lagardáixos* i *jardáicos* en concurrència, a Torroja, 1935-6), *Lo Llagardaix* és el títol d'una poesia de Jaume Valls i Pomés datada a Vic (*La Veu del Montserrat*, 1894, 201).² Però la que és versemblant que sigui forma més primitiva és la que s'ha conservat en el Conflent (*lègárt*, a Catllà